

що спрямовані на збереження та відтворення фізичного, психологічного та духовного стану здоров'я людини та її життєвих сил.

Чулій Я. В., ст. гр. ФСГМ-11

Спасів Н. Я., к.е.н., доцент

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Радикальні економічні перетворення, що відбуваються в Україні останніми роками, обумовлюють необхідність переосмислення змісту багатьох економічних категорій, їх ролі в діяльності господарюючих суб'єктів, і, на цій основі, розширення можливості управління факторами, що впливають на ефективність їх функціонування. Найбільше дискусій лежать в площині оцінки фінансової стійкості через забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Більшість науковців схиляються до думки, що в процесі оцінки фінансової стійкості першочергового значення набуває саме оцінка структури його капіталу. З цією метою в світовій та вітчизняній аналітичній практиці розроблено ряд коефіцієнтів, розрахунок яких базується на існуванні певних співвідношень між окремими статтями балансу та інших форм звітності, що відображають наявність та використання капіталу. Тут, варто зазначити, що деякі автори ототожнюють показники фінансової стійкості та платоспроможності [4] або відносять до їх складу показники акціонерного капіталу [6; 7]. Майже у кожного з науковців присутнє змішування понять, коли один і той же показник по-різному називається і, що найголовніше, кожен з авторів пропонує свою схему розрахунку одного і того ж показника.

Відповідно, до найбільш поширених коефіцієнтів структури капіталу підприємства прийнято відносити наступні.

Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності, концентрації власного капіталу) [1; 2; 3], який характеризує частку власного капіталу в структурі капіталу підприємства, а, відповідно, і співвідношення інтересів власників підприємства та кредиторів. В західній та вітчизняній практиці вважається, що даний коефіцієнт бажано підтримувати на досить високому рівні, оскільки в такому випадку він свідчить про стабільну структуру фінансових коштів, якій надають перевагу кредитори. Вона виражається в невеликій питомій вазі позикового капіталу і більш високій частці коштів, забезпечених власними джерелами, що становить близько 60%.

Коефіцієнт фінансової заборгованості [1; 2; 3; 6; 7], що розраховується як відношення суми позикового капіталу до загальної його суми. З приводу

ступеня залучення позикового капіталу в вітчизняній та зарубіжній практиці існують різні, іноді протилежні думки. Найбільш поширена думка, що частка позикового капіталу в загальній його сумі повинна бути досить невисока і навіть вказують межу цього показника – не більше 0,5 або 50%.

Коефіцієнт фінансової стійкості, який, на думку Л. Н. Павлової, О. В. Єфімової, В. Л. Горбачова та Є. М. Попова, розраховується відношенням суми власного та довгострокового позикового капіталу підприємства до загальної суми його капіталу, причому В. Л. Горбачов навіть встановлює для нього нормативне значення в межах 0,8–0,9.

Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу [1; 2; 3], який визначається як співвідношення суми довгострокового позикового капіталу та суми власного і довгострокового позикового капіталу підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності [1; 2; 3], який визначається відношенням загальної суми активів підприємства до суми його власного капіталу і, як зазначає В. В. Ковальов, якщо його значення зменшується до одиниці, це свідчить про те, що власники повністю фінансують діяльність свого підприємства.

О. С. Стоянова пропонує розраховувати коефіцієнт фінансового леверіджу – відношення суми позикового капіталу підприємства до суми його власного капіталу, і зазначає, що він характеризує залежність підприємства від зовнішніх позик і чим більшим є його значення, тим більшою є сума позик підприємства і тим ризиковішою є його діяльність, що може призвести до фінансових ускладнень та навіть банкрутства. Безумовно логіка цього показника є зрозумілою, але, на наш погляд, він певною мірою дублює розглянуті вище показники.

В. В. Бочаров відношення суми позикового капіталу до власного називає коефіцієнтом заборгованості і визначає його оптимальне значення у розмірі 0,67 [4, с. 83], М. Р. Ковбасюк взагалі – коефіцієнтом незалежності і стверджує, що його розмір повинен бути меншим за одиницю [4, с. 30], Л. Н. Павлова – коефіцієнтом залученого капіталу.

Крім показників, безпосередньо пов'язаних з оцінкою структури капіталу на основі використання балансу підприємства, більшість авторів пропонують включити до цієї групи показників і ті, що дозволяють зробити оцінку того, чи здатне підприємство підтримувати існуючу структуру капіталу. Це, по-перше, коефіцієнт кратності відсотків, який розраховується як відношення суми прибутку до виплати податкових платежів та фінансових витрат підприємства до суми відсотків за користування всіма видами позикового капіталу. М. Р. Ковбасюк пропонує зовсім іншу схему його розрахунку: відношення суми прибутку від реалізації до витрат на погашення відсотків за довгостроковими позиками, з чим, на нашу думку, не можна погодитися, оскільки більш точним є

розрахунок за попередньою методикою; некоректним є врахування лише заборгованості за довгостроковими позиками, без короткострокової, зобов'язання за якою є більш терміновими, та використання лише суми прибутку від реалізації без врахування прибутків від інших видів діяльності підприємства.

В. В. Ковальов пропонує використовувати ще один показник оцінки фінансової стійкості – коефіцієнт покриття постійних фінансових витрат, який відрізняється від попереднього на суму витрат на фінансову оренду.

Т. А. Воркут до коефіцієнтів покриття відносить покриття основними засобами – це відношення балансової вартості основних засобів до суми довгострокових зобов'язань та коефіцієнт загального покриття – це відношення грошового потоку до вирахування податків до суми витрат на виплату відсотків, суми основного боргу та суми дивідендів за привілейованими акціями, причому дві останні складові скориговані на рівень їх оподаткування.

Окрім основних найбільш розповсюджених і перерахованих вище коефіцієнтів, деякі автори виділяють кілька специфічних. Так, В. Л. Горбачов, В. М. Гриньова, А. Г. Грязнова, М. Р. Ковбасюк та А. М. Поддєрьогін виділяють коефіцієнт структури довгострокових вкладень. М. Н. Крейніна взагалі оцінку фінансової стійкості підприємства зводить лише до використання двох основних показників – співвідношення позикового та власного капіталу і забезпеченості власними коштами [4].

І. В. Зятковський та М. В. Романовський ототожнюють показники платоспроможності з показниками фінансової стійкості підприємства та відносять до них: коефіцієнт платоспроможності (відношення суми власного капіталу до загальної його суми) та коефіцієнт фінансування (співвідношення позикового та власного капіталу). Але, на нашу думку, це істотно різні, хоч і взаємопов'язані, поняття.

Як зазначалося вище, крім розрахунку показників структури капіталу в процесі оцінки фінансової стійкості необхідно здійснювати і оцінку структури активів підприємства, яка, в першу чергу, буде визначати його ліквідність, рівень платоспроможності підприємства та, як результат, і його фінансову стійкість.

На думку А. Д. Шеремета та Р. С. Сайфуліна, важливе значення для оцінки фінансової стійкості має показник чистих активів, що визначається як різниця між сумою активів, що приймаються до розрахунку, та сумою зобов'язань, що приймаються до розрахунку. Таку ж точку зору підтримує і В. В. Бочаров, який вважає, що наявність чистого оборотного капіталу – необхідна умова забезпечення фінансової стійкості. При цьому він зазначає, що мінімальне значення даного показника має бути встановлене в розмірі 10% від загального обсягу оборотних активів і чим воно вище, тим стійкішим є підприємство [8].

В економічній літературі останнім часом набула популярності інтегральна оцінка фінансового стану підприємства, основною складовою якої є і оцінка фінансової стійкості підприємства [13, с. 97]. На наш погляд, така оцінка фінансової стійкості є дуже доцільною, оскільки дозволяє визначити її рівень в поточному періоді.

Відповідно, для визначення рівня фінансової стійкості Т. Г. Бень та С. Б. Довбня пропонують розраховувати інтегральний показник фінансової стійкості на основі використання трьох складових: рівня платоспроможності (коефіцієнти загальної, поточної та абсолютної платоспроможності), рівня фінансової незалежності (коефіцієнти автономії, маневрування власного капіталу та фінансової стійкості) та рівня якості активів (частки власного оборотного капіталу в загальній сумі оборотних активів та коефіцієнту дебіторської заборгованості), зважених на відповідні коефіцієнти їх вагомості [2].

На відміну від них, Т. А. Дуброва та Н. П. Осіпова у якості основних характеристик фінансової стійкості підприємства пропонують використовувати: характеристику наявності власного оборотного капіталу (коефіцієнти маневрування, забезпеченості власними оборотними коштами та поточної ліквідності); характеристику структури джерел фінансування (коефіцієнти автономії, довгострокового позикового капіталу, короткострокової та кредиторської заборгованості) та характеристику мобільності майна (співвідношення мобільних та іммобілізованих активів) [8].

Отже, аналіз існуючих у науковій літературі методичних підходів до оцінки фінансової стійкості підприємства дозволяє зробити висновок, що всі вони базуються на використанні певних фінансових коефіцієнтів, перевага яких полягає в тому, що вони ілюмінують вплив інфляції на досліджувані показники, що особливо важливо при аналізі в довгостроковому періоді. Головним призначенням таких коефіцієнтів, на нашу думку, є експертна оцінка та професійна діагностика фінансової стійкості в контексті забезпечення фінансової безпеки підприємницьких структур.

Література

1. Баранов В. В. Финансовый менеджмент. Механизмы финансового управления предприятиями в традиционных и наукоемких отраслях: учеб. пособие для вузов / В. В. Баранов. – М.: Дело, 2014. – 272 с.
2. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. – 2008. – № 6. – С. 53–60.
3. Бланк И. А. Концептуальные основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К.: Ника-центр, Эльга, 2003. – 448 с.
4. Бочаров В. В. Финансовый анализ / В. В. Бочаров. – СПб.: Питер, 2001. – 256 с.
5. Бочаров В. В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций / В. В. Бочаров. – М.: Финансы и статистика, 2013. – 144 с.

6. Воронкова А. Э. Устойчивость предприятий малого бизнеса: понятие и направления обеспечения / А. Э. Воронкова, В. В. Назаров // Менеджер. – 2014. – № 5. – С. 78–84.
7. Гвоздев Б. З. Финансовый менеджмент / Б. З. Гвоздев. – М.: ИКФ «ЭКМОС», 2015. – 272 с.
8. Дуброва Т. А. Многомерный статистический анализ финансовой устойчивости предприятий / Т. А. Дуброва, Н. П. Осипова // Вопросы статистики. – 2008. – № 8. – С. 3–10.
9. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посіб. / С. В. Івахненко. – К.: Знання-Прес, 2015. – 349 с.
10. Карлин Т. Р. Анализ финансовых отчетов (на основе GAAP): учебник / Т. Р. Карлин, А. Р. Макмин. – М.: ИНФРА-М, 2013. – 448 с.
11. Кириллова Н. Финансовая устойчивость и несостоятельность страховых компаний / Н. Кириллова // Страховое дело. – 2014. – № 5. – С. 17–23.
12. Кігель В. Р. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці: монографія / В. Р. Кігель. – К.: ЦУЛ, 2015. – 202 с.
13. Коваленко В.В., Бурденко І.М. Регулятори фінансової рівноваги // Фінанси України. – 2009. – № 1. – С. 97–102.

Шейхова М. А., ст. гр. ФСГзмл-11
Лещук В. П., д.е.н., професор

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Забезпечення виробничо-господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання і на основі цього формування фінансових результатів не в останню чергу залежить від його матеріально-технічної бази. Вона виступає не тільки матеріальною основою виробництва, але і забезпечує впровадження прогресивних технологічних процесів, організації виробництва та реалізації продукції (виконанню робіт, наданню послуг). Економічно матеріальна база виробництва заходить відображення у необоротних активах.

Слід відмітити, що в економічній літературі існує декілька підходів до трактування необоротних активів підприємства. На основі проведеного дослідження А. Колосок та О. Петрук зробили висновок про те, що погляди науковців розділились на дві групи: перша характеризує необоротні активи як майнові цінності, що знаходяться у розпорядженні підприємства; друга – як матеріальні та нематеріальні ресурси. Самі ж автори до них відносять активи, що використовуються тривалий період часу, від яких підприємство у майбутньому сподівається отримати вигоду, та їх вартість може бути достовірно визначена [1, с. 56].

Положення (стандарт) бухгалтерського обліку трактує необоротні активи як всі активи, що не є оборотними, і відносить до них матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать підприємству та забезпечують його